

Asia: VN/3357/2025

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi pakkokeinolain 8 luvun 29 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Hallituksen esitysluonnoksessa ehdotetaan muutettavaksi pakkokeinolain 8 luvun 29 §:ää, joka koskee laite-etsinnästä päättämistä. Ehdotuksen taustalla on Euroopan unionin tuomioistuimen tuomio C-548/21, joka liittyi toimivaltaisen viranomaisen mahdollisuuteen saada pääsy matkapuhelimen sisältämiin tietoihin rikosten torjuntaa, tutkintaa, selvittämistä ja syyteharkintaa varten. Laite-etsintä on pakkokeinona varsin laajasti käytetty ja tällä hetkellä vallitseva kansallisen lainsäädännön ja mainitun unionin tuomioistuimen ratkaisun välinen ristiriita on syytä pyrkiä nopeasti ratkaisemaan lainsäädäntötoimin.

Tuomioistuinvirasto kiinnittää launnossaan huomiota neljään seikkaan ehdotetun muutoksen vaikutuksista tuomioistuinlaitokselle:

- 1) Ehdotettu sääntely on tulkinnanvaraista tavalla, joka on omiaan johtamaan epäyhtenäisiin käytäntöihin laite-etsintäasioiden käsittelyssä. Sääntelyn tulkinnanvaraisuus vaikeuttaa myös näiden käsittelystä aiheutuvan työmäärän arvioimista. Sääntelyä olisi syytä täsmentää ainakin seuraavissa kohdissa: Laitteen omistajan kuuleminen, päätöksen perusteleminen, muutoksenhakuoikeus ja -menettely sekä uuden sääntelyn suhde nykyiseen pakkokeinolain 8 luvun 29a §:ään.
- 2) Esitysluonnoksessa on pyritty arvioimaan muutoksesta aiheutuvaa työmäärää muun muassa tuomioistuimille. Arvioiden pohjana on käytetty myös Tuomioistuinviraston toimittamia tietoja. Arviot sisältävät kuitenkin suuren määrän epävarmuustekijöitä ja esityksessä mainittu ajankäyttö per asia vaatii, että laite-etsintäasian kirjautuminen tuomioistuimen tietojärjestelmiin tapahtuu automaattisesti, laitteen omistajaa ei kuulla, päätöstä ei perustella, eikä asiaan liity muutoksenhakua. Jos asian käsittely ei tapahdu tämän yksinkertaisimman kaavan mukaisesti, on arviota nostettava. Lisäksi on syytä huomioida, että tuomioistuinlaitos ei käsittele näitä asioita valtakunnallisena yksikkönä, vaan asiat jakautuvat kahteenkymmeneen alueellisesti toimivaltaiseen

käräjäoikeuteen ja on ilmeistä, ettei laskennallinen työmääräarvio kuvaa todellista työmäärälisäystä, kun asioiden käsittely joudutaan järjestelemään erikseen jokaisessa käräjäoikeudessa. Lisäksi jo esitysluonnoksessa on todettu, että asioiden kiireellisyys tulee todennäköisesti edellyttämään nykyisten päiviystysjärjestelyiden vahvistamista, mutta tästä aiheutuvia kustannuksia ei ole huomioitu arvioimisen hankaluuden takia. Muutos tulee aiheuttamaan tuomioistuimille tuntevan lisäyksen pakkokeinoasioiden lukumääriin ja tämän asiaryhmän käsitteleminen tulee vaatimaan selvästi nykyistä suuremman työmäärän.

3) Asioiden käsittely tulee edellyttämään muutoksia poliisin ja tuomioistuimien käyttämiin tietojärjestelmiin. Näistä muutoksista aiheutuvia kustannuksia on pyritty arvioimaan jo esitysluonnoksessa. Näidenkin arvioiden kohdalla on todettava, että kysymys on alustaviin tietoihin perustuvista karkeista arvioista ja virhemarginaali on varsin suuri. Osaltaan tämä johtuu siitä, että moni laite-etsintäasioiden käsittelyyn liittyvä kysymys on vielä avoin (ks. kohta 1) ja siksi on vielä epäselvää, millaiseksi asioiden käsittely tulee muodostumaan ja millaisia vaatimuksia tämä asettaa tietojärjestelmille. Tietojärjestelmäkehittämisen kustannukset ovat muutoinkin luotettavasti arvioitavissa vasta, kun tarvittavasta kehitystyöstä on täsmällinen suunnitelma. Nykyinen aikataulu ja menettelyyn liittyvät epäselvyydet eivät ole vielä mahdollistaneet tällaisen suunnittelun tekemistä.

4) Esitysluonnoksessa todetaan, että esitetyllä muutoksella ei ole talousarviovaikutuksia, vaikka jo esitysluonnoksesta ilmenee, että esitetyllä muutoksella on tuntuva työmäärää lisäävä vaikutus. Taustalla on talouspoliittisen ministerivaliokunnan linjaus helmikuussa 2024, jonka mukaan uusien EU:sta ja kansallisesta lainsäädännöstä johtuvien velvoitteiden myötä tulevat tehtävät resursoidaan pääsääntöisesti luopumalla olemassa olevista tehtävistä tai tehostamalla nykyisten tehtävien hoitamista. Tuomioistuimilla ei kuitenkaan ole mahdollisuutta luopua olemassa olevista tehtävistään, vaan kaikki saapuvat asiat on jatkossakin ratkaistava asianmukaisessa järjestyksessä. Tuomioistuinlaitos on saanut vuonna 2022 valmistuneen oikeudenhoidon selonteon perusteella lisärahoitusta siinä tarkoituksessa, että liian pitkiksi venyneitä käsittelyaikoja voitaisiin lisäresursseilla lyhentää. Tavoiteltuja vaikutuksia käsittelyaikoihin ei kuitenkaan saavuteta, jos samaan aikaan tuomioistuimien työmäärä tuntuvasti lisääntyy lainmuutosten seurauksena ilman vastaavia resurssilisäyksiä.

Kumpula Pasi
Tuomioistuinvirasto